

ภาคผนวก

ชีวิตและผลงานของเดวิด ฮูม^{*}

เดวิด ฮูม (David Hume) เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ค.ศ. ๑๗๑๑ ที่เมืองเอดินบะระ (Edinburgh) ในสกอตแลนด์ ตระกูลของเขาเป็นตระกูลนักกฎหมายที่มีฐานะปานกลาง เมื่อเขาอายุได้ ๒ ขวบกว่า บิดาก็ถึงแก่กรรม จึงมีแต่มารดาเป็นผู้เลี้ยงดู ในวัยเด็กเขาเรียนหนังสืออยู่กับบ้าน แต่ด้วยเหตุที่ชอบอ่านหนังสือเป็นชีวิตจิตใจ และมักใช้เวลาส่วนใหญ่อ่านปรัชญาและวรรณคดี จึงทำให้เขาเป็นคนที่มีความคิดของตนเองมาตั้งแต่ยังเด็ก

เมื่อฮูมเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเอดินบะระ เขาเลือกศึกษาภาษากรีก ละติน คณิตศาสตร์ ปรัชญา และทฤษฎีวิทยาศาสตร์แนวใหม่ของนิวตัน (Sir Isaac Newton) แทนที่จะเลือกกฎหมายอย่างที่ครอบครัวปรารถนา แต่ไม่ปรากฏว่าเขาได้รับปริญญาใด ทั้งที่เขาประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่างๆ เป็นอย่างดี ตั้งแต่เล็กเขาได้รับการอบรมมาภายใต้ความเชื่อในคริสต์ศาสนานิกายคาลเวง (Calvinism) แต่ในระยะหลังเมื่อเขาออกจากมหาวิทยาลัย เขาหมดความเลื่อมใสเชื่อมั่นในลัทธินี้ และหันไปสนใจแสวงหาคำตอบทางศีลธรรมจากงานเขียนของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพวกนอกศาสนาแทน

ในตอนแรกฮูมพยายามที่จะลองทำธุรกิจและทิ้งปรัชญาสักพัก แต่การเป็นพ่อค้าของเขาไม่ประสบผลสำเร็จ และเขารู้สึกว่าไม่น่าเบื่อ ไม่กี่เดือนเขาก็เลิกอาชีพนี้ และตัดสินใจเดินทางไปใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่ที่ฝรั่งเศส และใช้เวลาทั้งหมดระหว่างปี ค.ศ. ๑๗๓๔-๑๗๓๗ เขียน A Treatise of Human Nature (คัมภีร์ว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ ต่อไปจะเรียกสั้น ๆ ว่า “Treatise”) ซึ่งเป็นงานเขียนทางปรัชญาที่มีความสำคัญมากขึ้นหนึ่ง ความคิดของเขาที่เสนอในหนังสือเล่มนี้ทำให้เกิดปัญหาที่นำมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในวงการปรัชญา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ามันไม่ได้เกิดขึ้นในสมัยที่เขามีชีวิตอยู่ เขาได้จัดการพิมพ์หนังสือเล่มนี้เมื่อกลับมาลอนดอนโดยแบ่งออกเป็น ๓ เล่มด้วยกัน เล่มแรกเกี่ยวกับปัญหาทางความรู้ เล่มที่สองเกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ และเล่มสุดท้ายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม ฮูมมีความหวังว่าความคิดใหม่ที่เขาเสนอในหนังสือจะกระตุ้นให้วงการปรัชญาสมัยนั้นตื่นตัวและมีการตอบโต้ แต่เขาก็ต้องผิดหวัง เพราะหนังสือของเขาไม่ได้รับการต้อนรับจากวงการเลยแม้แต่น้อย เป็นไปได้ว่าเหตุผลส่วนหนึ่งคือสไตล์การเขียนของเขาไม่ชวนติดตาม เขาชอบพูดยาว ๆ และพูดซ้ำ ๆ อีกส่วนหนึ่งอาจเพราะความคิดที่เขาถือว่าเป็นการปฏิบัติความคิดทางปรัชญาก็ใหม่มากเกินไปที่คนอ่านจะรับได้และมองเห็นเห็นความคิดแหวกแนวแทน จึงไม่มีใครสนใจที่จะวิพากษ์วิจารณ์ ไม่มีการสนองตอบ หนังสือเล่มที่หนึ่งและที่สองพิมพ์ออกมาก่อนในปี ๑๗๓๙ และในปีถัดไปก็พิมพ์เล่มที่สาม ในการพิมพ์ทั้งสามเล่มนี้ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนเลย แต่ก็เป็นที่รู้กันว่าใครเขียน ความผิดหวังกับวงการนี้ทำให้ฮูมเกิดความรู้สึกเบื่อปรัชญาไประยะหนึ่ง และหันไปสนใจประวัติศาสตร์และการเมืองแทน ในปี ค.ศ. ๑๗๔๑-๑๗๔๒ เขาพิมพ์หนังสือเรื่อง Essays, Moral and political ออกมา ๒ เล่ม และได้รับการต้อนรับดีกว่าครั้งแรก จึงทำให้เขาเกิด

^{*} เรียบเรียงจาก สมฤดี วิศทเวทย์, **ทฤษฎีความรู้ของฮูม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑-๕.

กำลังใจที่จะปรับปรุง Treatise ใหม่ โดยหวังว่าการเสนอความคิดเดิมด้วยถ้อยคำที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ง่ายขึ้นคงทำให้งานเขียนชิ้นนี้ของเขาเป็นที่ยอมรับมากขึ้น เขาจึงออกจุลสารโดยไม่ลงชื่อผู้เขียนเช่นเดิม ในจุลสารนี้ย่อประเด็นสำคัญที่เสนอในคัมภีร์เล่มที่ ๑ และ ๒ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านจับประเด็นยาก ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นเรียกว่า บทคัดย่อ (The Abstract) แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความวิจารณ์ด้วยความไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วย ฮูมจึงรู้สึกเสียใจอย่างยิ่งที่วงการปรัชญาและอักษรศาสตร์ไม่ต้อนรับเขา

ในปี ค.ศ. ๑๗๔๕ ฮูมได้รับการปฏิเสธจากมหาวิทยาลัยเอดินเบอระ ซึ่งเขาสมัครเป็นอาจารย์สอนวิชาปรัชญาว่าด้วยมนุษย์ที่นั่น สาเหตุก็คือเขาไม่ยอมรับพระเจ้า และเป็นผู้เขียนหนังสือ Treatise ที่มีความคิดกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้ เขาจึงยอมรับตำแหน่งครูสอนพิเศษให้แก่มาร์ควิสผู้มีจิตใจไม่ค่อยสมบูรณ์นัก แต่อยู่ได้ไม่นานก็ถูกให้ออก ปี ค.ศ. ๑๗๔๖ ฮูมจึงไปเป็นเลขานุการของนายพลผู้นำทหารอาสาสมัครเดินทางไปรบกับฝรั่งเศสที่แคนาดา และไม่ได้กลับมาสกอตแลนด์จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๗๔๙

ปี ค.ศ. ๑๗๔๘ ได้มีหนังสือเล่มหนึ่งตีพิมพ์ออกมาภายใต้ชื่อว่า Philosophical Essays Concerning Human Understanding พูดถึงปัญหาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์อย่างที่เสนอใน Treatise เล่มหนึ่ง ซึ่งในการพิมพ์ครั้งที่สองในปี ค.ศ. ๑๗๕๑ ได้ใช้ชื่อว่า An Inquiry (Enquiry) Concerning Human Understanding ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน และหนังสือเล่มนี้ฮูมไม่ได้ปิดบังชื่อผู้เขียนอีกต่อไป วิธีการเขียนในหนังสือเล่มนี้ถือว่ากระชับและรัดกุมกว่าใน Treatise แต่ในแง่ของการติดตามปัญหาและเสนอข้อถกเถียงทางปรัชญา ส่วนใหญ่มักถือกันว่า Treatise ให้การศึกษาด้านนี้ได้ดีกว่า และเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางปรัชญามากกว่า นอกจากนี้แล้วฮูมได้พิมพ์ An Enquiry Concerning the Principles of Morals ขึ้นในปีเดียวกัน เป็นการปรับปรุงข้อถกเถียงใน Treatise เล่ม ๓ ให้เข้าใจง่ายขึ้น ผลงานชิ้นนี้ฮูมถือว่าเป็นงานเขียนที่ดีที่สุดของเขา แม้ว่าตอนนี้งานของเขาจะมีคนยอมรับและสนใจเพิ่มขึ้น แต่เขาก็กังขาไม่พอใจเพราะมันยังอยู่ในระดับต่ำ หนังสือที่สร้างชื่อเสียงให้แก่เขามากพอสมควรในขณะนี้เขายังมีชีวิตอยู่ ได้แก่ Political Discourses ที่ตีพิมพ์ในปี ๑๗๕๒

ในปีเดียวกันนั้น ฮูมพลาดหวังที่จะได้รับบรรจุเข้าเป็นอาจารย์สอนวิชาตรรกวิทยาที่กลาสโกว์ (Glasgow) อีก เขาจึงเข้าทำงานเป็นบรรณารักษ์ของห้องสมุดของสมาคมทนายความในเมืองเอดินเบอระ จากการทำงานในห้องสมุดนี้เองทำให้เขาหันความสนใจไปทางด้านประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษ และในระหว่างปี ๑๗๕๖-๑๗๖๑ เขาได้จัดพิมพ์หนังสือ ซึ่งถือเป็นผลงานทางประวัติศาสตร์ชิ้นเยี่ยมชิ้นหนึ่งของศตวรรษที่ ๑๘ และสร้างชื่อเสียงให้แก่เขาในขณะที่มีชีวิตอยู่รวมทั้งรายได้ก้อนใหญ่ด้วย งานชิ้นนี้คือ History of England เป็นการตีความอารยธรรมของมนุษย์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และอธิบายจุดมุ่งหมายและแรงจูงใจที่มีส่วนทำให้มนุษย์เจริญก้าวหน้า ส่วนงานทางด้านปรัชญาในช่วงนี้ไม่ได้มีออกมามากนักนอกจาก Four Dissertations ที่ปรากฏในปี ๑๗๕๗ ซึ่งมีบางส่วนเป็นการย่อความ Treatise เล่ม ๒ แต่ส่วนที่สำคัญคือเรื่อง Natural History of Religion ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจศาสนาเป็นพิเศษในระยะหลังของชีวิตเขา

แม้ว่าฮูมจะแวดล้อมด้วยเพื่อนฝูงที่นิยมชมชอบเขา แต่เขาก็ตกเป็นเป้าของการโจมตีของฝ่ายศาสนาเสมอ ความเป็นปรีชาที่ฝ่ายศาสนามีต่อเขาทำให้ชีวิตของเขาในสกอตแลนด์ไม่มีความสุข เคยมีการเคลื่อนไหวถึงขนาดจะให้ทำการปัพพชาณียกรรมเขา ดีแต่ว่าเพื่อน ๆ ของเขาร่วมกับกลุ่มคนที่ไม่

คลังศาสนาช่วยยับยั้งไว้ทัน ในปี ๑๗๖๓ เขาตัดสินใจรับคำเชิญไปเป็นผู้ช่วยของลอร์ด เฮอร์ทฟอร์ด (Lord Hertford) ซึ่งลี้ภัยมาจากสวิตเซอร์แลนด์กลับมาพร้อมกับเขาด้วย แต่ความสัมพันธ์ของเขากับรัสเซียต้องสิ้นสุดลง เพราะความระแวงของรัสเซีย ในปี ๑๗๖๗ ฮูมได้รับแต่งตั้งเป็นรองปลัดกระทรวงโดยการสนับสนุนของลอร์ด เฮอร์ทฟอร์ด แต่ในที่สุดเขาก็ลาออกจากตำแหน่งเมื่อปี ๑๗๖๙ และกลับมาใช้ชีวิตเรียบง่าย อยู่กับบ้านที่เอдинเบอระ ใช้เวลาเขียนอัตชีวประวัติ และอยู่ที่นั่นต่อมาจนตลอดชีวิตของเขา

ฮูมล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งในช่องท้องเมื่อปี ๑๗๗๕ เขารู้ตัวว่าเขากำลังจะตายและมีความเชื่อว่าคนเราเมื่อตายไปแล้วจะไม่เกิดในโลกหน้าอีก แต่เขาก็รอคอยวาระสุดท้ายด้วยความสงบไม่สะทกสะท้าน สิ่งเดียวที่เขายังเป็นห่วงคือการพิมพ์หนังสือเรื่อง Dialogues Concerning Natural Religion ภายหลังจากที่เขาตายไปแล้ว หนังสือเล่มนี้เขาเขียนมานานแล้วตั้งแต่ก่อนปี ๑๗๕๒ แต่เขารู้ว่าความคิดที่เขาเสนอในหนังสือนี้จะต้องถูกโจมตีจากฝ่ายศาสนาแน่ เขาจึงไม่ต้องการให้พิมพ์มันจนกว่าเขาจะตายไปแล้ว เขาขอร้องให้อัดัม สมิธ (Adam Smith) ซึ่งเป็นเพื่อนของเขาจัดการให้ แต่สมิธเกรงภัยจากฝ่ายศาสนา จึงไม่ได้ทำตามความประสงค์ของเพื่อน ดังนั้น ภาระนี้จึงตกไปอยู่กับหลานชายของฮูมชื่อเดวิดเช่นกัน ซึ่งได้จัดการพิมพ์มันขึ้นในปี ๑๗๗๙ หลังการตายของฮูมสามปี ฮูมถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๗๗๖ งานเขียนที่ปรากฏออกมาภายหลังการตายของเขานอกจากเล่มที่กล่าวแล้วยังมี อัตชีวประวัติ ซึ่งเขาได้เขียนว่าจุดอ่อนของเขาดูเหมือนจะเป็นความอยากมีชื่อเสียงในวงกรณิกปราชญ์ หนังสือเล่มนี้อัดัม สมิธ เป็นบรรณาธิการจัดพิมพ์ขึ้นในปี ๑๗๗๗ นอกจากนี้ก็มีบทความเกี่ยวกับ “การฆ่าตัวตาย” และ “ความเป็นอมตะ” ทั้งสองบทความนี้ไม่ใช่ชื่อผู้เขียนจนกระทั่งปี ๑๗๘๓